Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Roope Jokinen/MMO
Joni Länsivuori/PO

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Valtioneuvoston selvitys: EU:n ihmiskaupan vastaisen toiminnan tehostaminen; uuden lähestymistavan valmistelu (E 113/2020 vp) – valiokunnan lisäselvityspyyntö

Lakivaliokunta on pyytänyt otsikon mukaisessa asiassa lisäselvitystä sisäministeriöltä ja oikeusministeriöltä. Sisäministeriön osalta lisäselvityspyyntö koskee rikosvastuun tehokkaamman toteutumisen vaikutuksia rikoksentekijään siltä osin kuin kyse on turvapaikan tai oleskeluluvan myöntämisestä sekä karkottamisesta. Sisäministeriö lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Voimassa oleva sääntely

Kansainvälisen suojelun myöntäminen

Rikosvastuulta ei voi välttyä hakemalla turvapaikkaa toisesta valtiosta. Ulkomaalaislaissa tämä on huomioitu niin kutsuttujen poissuljentalausekkeiden kautta. Poissuljennan kansainvälisoikeudellinen perusta löytyy YK:n pakolaissopimuksesta sekä EU:n määritelmädirektiivistä. Ihmiskaupparikos voi vaikuttaa siihen, että henkilölle ei myönnetä kansainvälistä suojelua, vaikka hän sinänsä olisi normaalin turvapaikkatutkinnan perusteella kansainvälisen suojelun tarpeessa. Pakolaisasema tai toissijainen suojeluasema voidaan myös peruuttaa, mikäli myöhemmin ilmenee, että poissulkemissäännöksiä olisi tullut alun alkaen soveltaa.

On kuitenkin huomioitava, että myös poissuljentalausekkeita sovellettaessa on otettava huomioon ehdoton palautuskielto. Jos henkilölle ei myönnetä turvapaikkaa tai oleskelulupaa toissijaisen suojelun perusteella poissuljentaan perustuen, myönnetään henkilölle kuitenkin tilapäinen oleskelulupa enintään vuodeksi kerrallaan, jos häntä ei voida poistaa maasta, koska häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, vaino tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

Muun oleskeluluvan myöntäminen

Ihmiskaupparikokseen syyllistyminen voi tulla oleskelulupaharkinnassa huomioiduksi ulkomaalaislain yleisiä edellytyksiä koskevan säännöksen perusteella. Säännöksen mukaan oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos ulkomaalaisen katsotaan esimerkiksi vaarantavan yleistä järjestystä tai turvallisuutta. Oleskeluluvan epääminen on perusteltava yksittäiseen tapaukseen liittyvillä seikoilla. Oleskeluluvan myöntäminen tai epääminen perustuu aina tapauskohtaiseen kokonaisharkintaan, jossa huomioidaan olosuhteet ja asiassa ilmenneet seikat laajasti, kuten esimerkiksi rikoksen vakavuus, niiden määrä ja rikoksella loukatun edun luonne.

Rikosperusteinen karkottaminen

Ulkomaalaisen karkottaminen rikosperusteella pohjautuu ulkomaalaislakiin. Lisäksi päätöksenteossa tulee ottaa huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeussopimukset, jotka turvaavat ulkomaalaisen ihmisoikeuksia sekä asettavat karkottamiselle vähimmäisedellytyksiä.

Kansallisen lainsäädännön mukaan rikokseen tai toistuvasti rikoksiin syyllistynyt ulkomaalainen voidaan karkottaa maasta viranomaisten aloitteesta, jos ulkomaalaislaissa säädetyt karkottamisperusteet täyttyvät yksittäisessä tapauksessa. Rikosperusteinen karkottamispäätös voi sisältää myös maahantulokiellon.

Ihmiskaupparikokseen syyllistyminen on vakava rikos ja lähtökohtainen peruste karkottamiselle. Päätökset perustuvat oikeudelliseen kokonaisharkintaan, jossa punnitaan karkottamisperusteita ja myös sitä vastaan puhuvia seikkoja, kuten henkilön siteitä Suomeen.

Rikosvastuun tehokkaamman toteutumisen vaikutukset

Kuten yllä on kuvattu, ihmiskaupparikokseen syyllistyminen voi vaikuttaa henkilön oikeuteen saada kansainvälistä suojelua, oleskelulupaa muulla perusteella tai oikeuteen jatkaa oleskelua aiemmin myönnetyn oleskeluluvan perusteella. Edellä esitetyn mukaisesti, kansainväliseen suojeluun liittyvän poissuljennan perusta on muun ohella EU-lainsäädännössä. Oleskeluluvan yleisistä edellytyksistä ja rikosperusteisesta karkottamisesta on säädetty kansallisen harkinnan mukaan ottaen huomioon Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet. Sisäministeriöllä ei ole tiedossa eikä perusmuistion valmistelun aikana ole tullut esille, että tulevassa strategia-asiakirjassa oltaisiin ehdottamassa esimerkiksi karkottamisperusteiden yhtenäistämistä EU:ssa.

Lienee selvää, että tehokkaammalla rikosvastuun toteutumisella on kansallisella tasolla vaikutusta rikoksentekijän kannalta sikäli kuin kyse on henkilöstä, jonka oleskeluun ihmiskaupparikoksella voi olla merkitystä.